

مرايه فتنه مينداز

گزیده‌ای از درس گفتارهای
حجت الاسلام والمسلمین قاسمیان
تفسیر سوره توبه

سرشناسه: قاسمیان، غلامرضا، ۱۳۵۲-
 عنوان و نام پدیدآور: مرا به فتنه مینغاز: گزیده‌ای از درس گفتارهای حجت‌الاسلام والمسلمین
 قاسمیان در تفسیر سوره توبه / [گردآورنده] موسسه جهادی رضوان.
 مشخصات نشر: تهران: مبنای آموزش، ۱۳۹۵.
 مشخصات ظاهری: ۲۰۰ ص.
 شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۰۰۵-۴-۳
 وضعیت فهرست‌نویسی: فیا.
 یادداشت: کتابنامه به‌صورت زیرنویس.
 موضوع: تفاسیر (سوره توبه)
 شناسه افزوده: موسسه جهادی رضوان
 رده‌بندی: ک: ۱۳۹۵/۴م۴/ق۲/۲۲۹۵/۲۱۰۲
 رده‌بندی: دیوپی: ۲۹۷/۱۸
 شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۱۴۱۸۹

مرا به فتنه مینغاز
 گزیده‌ای از درس گفتارهای حجت‌الاسلام والمسلمین
 قاسمیان در تفسیر سوره توبه
 موسسه جهادی رضوان

■ ناشر: مبنای آموزش

■ صفحه‌آرایی: علی عاشوری

■ نوبت چاپ: یکم؛ تابستان ۱۳۹۶ ■ شمارگان: ۲۵۰۰

■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۵۰۰۵-۴-۳

■ تلفن مرکز پخش: ۶۶۵۷۸۲۱۳ - ۹۱۲۴۵۰۴۰۱۸

• فهرست مطالب

مقدمه / ۹

سیمای کلی سوره توبه / ۱۲

جریان‌شناسی سوره مبارکه توبه / ۲۱

تبوک؛ مرزبندی ایمان و نفاق / ۲۱

منافقین / ۳۱

تعریف نفاق / ۳۴

گریزی به حدیث منزلت / ۳۷

مسجدی بر پایه نفاق / ۳۸

منافق فقهی - منافق کلامی / ۳۹

شک و تردید منافقین / ۴۲

صفات منافقین / ۴۵

منافقین در بدنه نظام اسلامی مدینه / ۴۹

همدل با آموزه‌های غیردینی / ۵۱

فتنه‌جویی / ۵۲

نان به نرخ روز خوری / ۵۳

نماز با کسالت، اتفاق با کراهت / ۵۵

قسم خوردن، حربۀ منافقین / ۵۷

ترس و اضطراب از افشای رازها / ۶۱

ترس سهم جریان کفر، آرامش سهم اهل ایمان / ۶۱

ظواهر متحد و همراه با هم / ۶۳

اوردن به مکرم، نهی از معروف / ۶۵

افزودن به جای اصلاح / ۶۷

لغزش‌های پی‌درپی / ۶۸

تمسخر و عیب‌جویی در زمین / ۷۱

سستی در مبانی / ۷۲

عاقبت‌طلبی و بی‌میلی به جهاد در راه خدا / ۷۳

نداشتن قدرت فهم مسائل / ۷۱

عزت‌طلبی از دوستی با کفار / ۷۴

ایمان متکبرانه در برابر ایمان عامیانه / ۷۵

رفاه‌طلبی، همراه انحرافات اخلاقی / ۷۷

گفتار جذاب منافقین / ۷۹

گریزی به صفات مؤمنین / ۸۰

فتنه / ۸۳

ویژگی‌های فتنه و فتنه‌گران / ۹۱

عوامل پیدایش فتنه / ۹۶

نتایج فتنه‌ها / ۱۰۱

عوامل برون‌رفت از فتنه / ۱۰۶

چگونگی برخورد با جریان فتنه و فتنه‌گران / ۱۱۱

جمع‌بندی / ۱۱۴

مناقضین و جنگ تبوک / ۱۱۹

اجازه رهبری جامعه اسلامی در امر جامع / ۱۲۲

عذرهای پذیرفته / ۱۲۳

اجازه برای فرار از تکلیف / ۱۲۴

عذرهای غیرقابل پذیرش / ۱۲۵

حد و مضر برای جامعه اسلامی / ۱۲۶

دور کردن جامعه اسلامی با هنجارها / ۱۲۷

مرا به فتنه پنداز / ۱۲۸

وقتی دست - بیان فتنه می شود / ۱۳۰

مبارزه با نفاق و منافقان / ۱۳۳

ادبیات شدید قرآن در برخورد با منافقان / ۱۳۵

بصیرت افزایی با شفاف سازی مبانی / ۱۳۷

سیره پیامبر (صلی الله علیه و آله) در روش برخورد با جریان نفاق / ۱۳۸

شناخت منافقین / ۱۳۹

حرکت مبتنی بر آموزه های وحیانی / ۱۴۰

رفتار باید با حجت منطبق شود / ۱۴۲

اهمیت اعتماد به رهبر در عبور از فتنه ها / ۱۴۳

طلب آرامش / ۱۴۵

امید به امدادهای غیبی و معادلات غیرمادی / ۱۴۶

دستور جهاد / ۱۴۷

منطق احدی الحسینین / ۱۴۸

عدم استغفار برای منافقان / ۱۴۹

همراه نکردن منافقین با جریان حق / ۱۴۹

نماز نخواندن بر مردگان منافقان / ۱۵۰

عدم پذیرش سوگند منافقان / ۱۵۰

آگاهی از نیت واقعی منافقان / ۱۵۱

اعتبار ندادن به اعمال ظاهری منافقان / ۱۵۱

عاقبت تبوک / ۱۵۲

جهاد / ۱۵۳

انواع جهاد / ۱۵۵

چهره مشرکان را بکشیم / ۱۵۶

امام خمین (ره) و جنگ تحمیلی / ۱۵۹

آخر الدّواء الدّینی / ۱۶۰

جهاد، وسیله آزمایش الهی / ۱۶۱

امتحانی در آسایش / ۱۶۸

جهاد اکبر، لازمه جهاد اصغر / ۱۶۸

توبه / ۱۸۱

سرنوشت / ۱۸۶

تحقق وعده الهی / ۱۸۹

● مقدمه

آنچه پیش روی شماست، جرعه‌ای است از چشمه حیات بخش معارف سوره مبارکه توبه. سوره‌ای که می‌تواند جامعه اسلامی پا به سن گذاشته و طبقات گوناگون آن از مجامدان، مؤمنان و اسیران بند عادت و روزمرگی را به تازگی و جاودانگی هدایت کند و برای این، انصود، آنان را متوجه بیماری‌ها و بیمار دلان می‌سازد. یاد و خاطره شعارهای انقلاب و مردانی از جنس السابقون الاولون، تأکید بر بناهای رضوان بنیان در مقابل، های متحد مزورانه، ترسیم جهت‌گیری آفت‌ها و آفت‌زده‌ها و تأکید بر ضرورت دردی از این راه‌ها، محورهای هستند که در آیات مختلف این سوره قرآن می‌توان مشاهده نمود.

تبیین موضوعات فوق‌الذکر در مجموعه حاضر، بازمایه‌های حکیمانه رهبر معظم انقلاب که ناظر بر آیات و عبارات این سوره مبارکه می‌باشد، انجام پذیرفته است و در مواردی به منظور تشریح بیشتر موضوع، اشاراتی از کلام عارفانه امام روح‌الله (ره) بیان حضرت علامه (ره) در کتاب شریف المیزان و تفسیرانی‌های حجت‌الاسلام و المسلمین قاسمیان بهره برده است.

اما برخی از انگیزه‌ها و دلایلی که ما را به انجام این مهم رهنمون ساخت:

یکم

«وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا» و پیامبر (صلی الله علیه و آله)

گفت: پروردگارا، همانا قوم من این قرآن را رها کردند.»^۱

کسب علم دین فریضه است و به عقیده ما بهترین منبع برای مطالعه، تحقیق و پژوهش، قرآن است. در عصری که تمام اقشار، تشنه معارف جان‌فزای قرآن هستند، سستی و عدم پویایی نهادهای مربوط به امر پژوهش و تحقیق در قرآن در سطح جامعه، علی‌الخصوص در مراکز علمی دانشگاهی و ضعف تبلیغات برای این فعالیت‌ها باعث شده است که جامعه از این بحر پرگوهر بی‌بهره باشد و در بسیاری امور حتی به‌قدر تشنگی از آن نچشد. متأسفانه زمزمه‌هایی مبنی بر مجوریت قرآن در حوزه‌های علمیه نیز از بزرگان شنیده می‌شود که این موضوع مرجع ساینست.

دوم

«ما امروز يك جامعه اسلامي هستيم. بايد ببينيم آن جامعه اسلامي (صدر اسلام)، چه آفتی پیدا کرد که کارش را این‌گونه رسید؟ چه شد که بیست سال بعد از شهادت امیرالمؤمنین (علیه السلام)، در همان شهر، که او حکومت می‌کرد، سرهای پسرانش را بر نیزه کردند و در آن شهر گردانیدند؟... اگر بیماری‌ای وجود دارد که می‌تواند جامعه‌ای را که در رأسش کسانی است پیغمبر اسلام (صلی الله علیه و آله) و امیرالمؤمنین (علیه السلام) بوده‌اند، در ظرف چند ده سال به این وضعیت برساند، این بیماری، بیماری خطرناکی است و ما هم باید از آن بیم. امام بزرگوار ما، اگر خود را شاگردی از شاگردان پیغمبر اکرم (صلی الله علیه و آله) محسوب می‌کرد، سر فخر به آسمان می‌سود. امام (ره)، افتخارش به این بود که در این احکام پیغمبر (صلی الله علیه و آله) رادرك، عمل و تبلیغ کند. امام ما کجا، پیغمبر (صلی الله علیه و آله) کجا؟! آن جامعه را پیغمبر (صلی الله علیه و آله) ساخته بود و بعد از چند سال به آن وضع دچار شد. این جامعه ما خیلی باید مواظب باشد که به آن بیماری دچار نشود.

عبرت، این جا است! ما باید آن بیماری را بشناسیم؛ آن را يك خطر بزرگ بدانیم و از آن اجتناب کنیم... انسان باید به این صحنه نگاه کند تا عبرت بگیرد. یعنی چه، عبرت بگیرد؟ یعنی خود را با آن وضعیت مقایسه کند و بفهمد در چه حال و در چه وضعیتی است؛ چه چیزی او را تهدید می کند؛ چه چیزی برای او لازم است؟ این را می گویند «عبرت». شما اگر از جاده ای عبور کردید و اتومبیلی را دیدید که واژگون شده یا تصادف کرده و آسیب دیده، مجاله شده و سرنشینانش نابود شده اند، می ایستید و نگاه می کنید، برای این که عبرت بگیرید. معلوم شود که چطور سرعتی، چطور حرکتی و چه گونه رانندگی ای، به این وضعیت منتهی می شود.»

«دنیا در طول تاریخ طولانی بشر، ادوار سیاه و تاریکی به خود دیده است؛ اما بدون شك، یکی از تاریک ترین ادوار زندگی بشر و تلخ ترین روزگارهای عمومی مردم عالم، همین روزگار شوم است که در آن هیچ تردیدی نباید کرد و این به خاطر تسلط روزافزون قدرت های شیطانی و بزرگ عالم بر زندگی انسان ها است. اگر شما به وضع دنیا نگاه کنید، نظیر روشن می شود. در دنیا، قدرت ها عالم را بین خودشان تقسیم کرده بودند و روز به روز تسلط و تصرف قدرت های بزرگ نسبت به مناطق گوناگون عالم، سخت تر و سنگین تر شده است. مثلاً امروز دخالت قدرت شیطانی و طاغوتی آمریکا در زندگی ملت ها، از همیشه بیشتر است. در همه شئون عمده و اساسی ملت ها دخالت می کنند و این دخالت، منحصر به مسائل اقتصادی ملت ها نیست؛ بلکه در فرهنگ، سیاست و اداره امور و تعیین مدیران امور کشورها نیز دخالت می کنند. اگر کسانی در جامع گوناگون اوضاع را نفهمند و ندانند، راحت زندگی می کنند؛ اما صاحبان فکر و افراد هوشمند و روشنفکر و کسانی که می فهمند قدرت های طاغوتی با زندگی و سرنوشت آن ها چه می کنند، حقیقتاً دنیا برای آن ها تیره و تاریک است و زندانی

۱. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار فرماندهان گردان های عاشورای نیروهای مقاومت بسیج
ایران کشور، در سالروز شهادت امام سجاد (علیه السلام)، سال ۱۳۷۱.

بیش نیست. «صَبَّأَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ»^۱ حقیقتاً انسان‌های هوشمند در بسیاری از مناطق دنیا، این‌گونه زندگی می‌کنند. اگر در دل‌ها امید به روزگار روشن باشد، مبارزه ممکن است و اگر امید بمیرد، مبارزه و حرکت به سمت صلاح هم خواهد مرد.^۲

«به دلیلی، در زمان ما مجاهدت و فداکاری ارزش مضاعف دارد. این زمان از زمان‌های مان‌هایی است که اگر کسی در راه خدا جهاد کند و شهید بدهد، با بسیاری از زمان‌های دیگر تفاوت دارد. اگر بخواهیم آن علت و دلیل را به‌طور خلاصه مطرح کنیم، باید بگوییم علت این است که امروز دشمنان اسلام، از همیشه تاریخ مجهزترند. تجهیزات که امروز در اختیار دشمنان اسلام است، هیچ‌وقت در طول تاریخ در اختیار دشمنان اسلام قرار نداشته است. مثلاً در دوره‌ای از صدر اسلام، خلفای ظالم و غاصب می‌خواستند نسبت به امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) سم‌پاشی کرده و در متن جامعه اسلامی، علیه امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) و علیه اسلام ناب و علیه تفسیر صحیح قرآن تبلیغات کنند. مردم را به راهی که خودشان مایلند، بکشاند. این کار را چگونه انجام می‌دادند؟ در چه مدتی و با چه وسایلی باید کسانی را به سرتاسر عالم می‌فرستادند؟ این که در عالم اسلام هرکسی برود جمعیتی را پیدا کند، خطبه‌ای بخواند، حرفی بزند و قلبی را که حکام جور می‌خواهند، در اختیار مردم و اذهان آنان قرار بدهد کاری مشکل بود. البته، کاری مشکل را می‌کردند؛ اما طبیعتاً توفیقات آن‌ها زیاد نبود. امروز در این دوران و در این نیم‌قرن اخیر که تجهیزات تبلیغاتی عالم به‌صورت بی‌پای پیشرفت کرده است، اگر بخواهند علیه اسلام تبلیغاتی بکنند - که می‌خواهند - می‌کنند - برای قدرتمندان ضداسلام زحمتی ندارد. برای آن‌ها در این کار، این همه سختی نیست. کاری را که در گذشته در طول چند سال باید انجام می‌دادند - آن هم در

۱. سوره مبارکه توبه، آیه ۱۱۸.

۲. در دیدار مسؤولان و اقشار مختلف مردم، ۱۳۶۸/۱۲/۲۲.

يك منطقه محدود- امروز همان کار را در طول چند ساعت انجام می دهند.»

سوم

«جریان کفر، جریان ایمان، جریان نفاق و انسان‌هایی که در قرآن به «فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ»^۱ تعبیر شده است، جریان‌های ویژه‌ای نیستند که در صدر اسلام به وجود آمده باشند، قبل از آن نباشند و بعد از آن هم نباشد؛ این جور نیست، همان‌ها، از جمله در زمان ما هستند. پس بایستی هدایت قرآنی و نور قرآن را در این مورد شناخت و از آن استفاده کرد. ... اگر فرصتی و عمری بود و مقدر بود، دنباله این بحث جای دیگر در جمعی از قبیل شما مطرح خواهم کرد؛ و اگر مقدر نبود - من دنبال کنم، دیگران باید دنبال بکنند، چون بحث بسیار مهمی است و آیات زیادی هم دارد»^۲

چهارم

«وَلَوْ أَزَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَكِن كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ اقْعُدُوا مَعَ الْقَاعِدِينَ؛ و اگر [به راستی] اراده بیرون رفتن از خانه‌ها، قطعاً برای آن ساز و برگی تدارک می دیدند، ولی خداوند راه افتادن آنان را خرس داشت، پس ایشان را منصرف گردانید و [به آنان] گفته شد: با ماندگان بمانید»^۳

اگر بخواهیم روزی ندای «هل من ناصر» امام را بی درنگ پاسخ بگوییم، باید پیش از آن که آزمایش الهی در قالب جنگ و جهاد رخ نماید، خود را آماده کنیم. سوره مبارکه توبه که در واپسین سال‌های عمر پربرکت رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) بر ایشان نازل شده است، حاوی معارف عظیمی در باب دشمن، جهاد، منافق،

۱. بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع خانواده‌های معظم شهدا و اسرا، ۱۳۶۸/۰۸/۲۴.

۲. سوره مبارکه بقره، آیه ۹.

۳. بیانات رهبر معظم انقلاب در جمع سپاهیان و بسیجیان لشکر ۱۰ سیدالشهدا (علیه السلام) سال ۱۳۷۷.

۴. سوره مبارکه توبه، آیه ۴۶.

مؤمن واقعی و ... می باشد که می تواند در مسئله جهاد اکبر بسیار راهگشا باشد.

پنجم

در بخشی از آیات سوره مبارکه توبه، جامعه اعراب موشکافی می شود و با عبارت های پیاپی «وَمِنَ الْأَعْرَابِ ...»^۱ دسته های مختلف تشکیل دهنده این جامعه معرفی می گردد. در این میان، ناگهان و در آهنگ و عبارتی متفاوت، یادای از پیشگامان عرصه جهاد و شهادت در این جامعه می شود. این جا است که می فایند:

«وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ جَنَّاتُ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ؛ پیشگامان نخستین از مهاجرین و انصار و کسانی که به نیکی از آن ها پیروی کردند، خواهند بود. آن ها خواهند گشت و آن ها (نیز) از او خشنود شدند؛ و باغ هایی از بهشت برای آن ها فراهم ساخته که نهرها از زیر درختانش جاری است؛ جاودانه در آن خواهند ماند، و این است پیروزی بزرگ.»^۲

«معروف است که بقای هر چیز، با همان عوامل تأمین می شود که حدوث آن شیء، با آن عوامل تأمین شده است. فی الجمله، این حرف درستی است. یعنی اگر مثلاً برای تداوم و بقای انقلاب اسلامی ایران، عواملی می گردیم، باید نگاه کنیم و ببینیم شروع و حدوث این انقلاب، با چه عواملی شد. اگر آن عوامل را در جامعه تأمین کنیم، انقلاب تداوم پیدا می کند. يك حرکت که با عامل خاصی و با يك قدرت آغاز شده است، ادامه آن حرکت هم با همان عامل خاص است.»^۳

۱. سوره مبارکه توبه، آیه ۹۹.

۲. سوره مبارکه توبه، آیه ۱۰۰.

۳. بیانات رهبر معظم انقلاب در دیدار مردم قم، ۱۳۷۵/۱۰/۱۹.

که نشان از اهمیت انقلابیون در ادامه مسیر انقلاب و رشد و نمو آن است. لذا توجه به این سوره در شرایط حاضر که شباهت زیادی به دوران صدر اسلام دارد، برای جامعه کنونی جمهوری اسلامی ایران که چشم و عمل دوست و دشمن را متوجه خود می‌بیند، برکت دوچندانی دارد.

این دلایل، پا در راهی گذاشتیم که در ابتدا مشکل می‌نمود؛ اما به لطف خدا و به مدد انمة اطهار (علیهم السلام) این امر ممکن شد. مجموعه‌ای که در دست دارد حاصل ماه‌ها تلاش مجموعه مطالعاتی سُبُل السلام است. قطعاً چنین کاری می‌تواند در آبادی بزرگ‌تر و با حرکتی عمیق‌تر، اثرگذاری بیشتری نیز داشته باشد. برای ادامه این مسیر، خشنود خواهیم شد اگر علاقه‌مندان به قرآن را نیز همراه خود ببینیم که طی این راه بی‌همراهی دوستان بسیار مشکل خواهد بود. از خداوند متعال تقاضا می‌کنیم این قلیل را به عنوان تلاش ما در جهت تقویت مبانی قرآنی جامعه و حفظ و تقویت انقلاب اسلامی، به‌ویژه در دوره حاضر که دشمنان زخم‌خورده داخلی و خارجی سعی در پایین کشیدن پرچم توحید، پرچم ولایت و پرچم جهاد و شهادت دارند، از ما بپذیرد و به کرم خود، دل‌های دوستان را با آن همراه و زاویه‌گرفتگان از جبهه - و نه از پشت - واسطه آن، اصلاح نماید. در پایان بیان دو نکته ضروری به نظر می‌رسد. اول این که این مجموعه، تمامی سوره توبه را پوشش نمی‌دهد؛ نه به لحاظ آیات و نه به لحاظ موضوعات طرح شده. دوم این که شنیدن صوت جلسات تفسیر سوره مبارکه توبه توسط حجت‌الاسلام و المسلمین قاسمیان که در کنار این بسته ارائه گردیده است، کمک زیادی در تبیین موضوع دارد.

در پایان از طلاب حوزه علمیه مشکوة و جهادگران گروه رضوان که در تهیه محتوای این کتاب به طرق مختلف یاری رساندند، قدردانی می‌نماییم.